

Kakor je vsa zgradba knjige neorganska, tako je malo značilen tudi njen slog. Ob historizmih, ki so bili v zgodovinski povesti včasih na mestu, je Pregelj izgubil preprosti čut za umetno, toda naravno pripovedovanje. Umetni element mu je porazil naravnega. Trud in boj za naravnost sta v knjigi sicer očitna, a sodobna vsebina mnogo določneje izdaja skrito monotonijo nekoliko maniriranega Pregljevega sloga nego zgodovinska povest. V podrobnem me je zelo motilo pretirano ponavljanje besed: tog, trpek, bolan, bridek. Prav tako pa so neprijetne prisiljenosti in neokusnosti, kakršne so naslednje: „iskal je v njegov obraz“; „ustnice so mu *zaplale* v onemogli jezi. Strašno ponižujoča psovka se mu je *obudila* nanje“; „... spešila sta proti Šajdi v visoko solnce, ki je rastlo izza Male Košute... pa *se sejalo* v hosto in bukovje“; „*uvedril se je*“; „*krepka in krbko spočita* (Katri) *kakor rože in rezeda*“; „*jedra zarja* mladega dne“; „solnce je ležalo nizko v doline... *spočite, trpko namočene* so ležale njive“; „*Andrej se je utrgal v naglo stopinjo* za Jurijem“; „ko je pogledal po svojima sopotnicama, *se mu je oglasilo zopet v občutje* tisto neznano sladko, ki je zadnje dni vse živeje rastlo v njem in se je le zdaj pa zdaj ob mislih na domače ljudi *utrgalo bridko*“; „*ljudstvo je postalo prečudno nezaupno, trpno togo*“.

Bolj kot katero izmed prvih treh knjig tega cikla, je Pregelj programatično in iz vnanjega povoda napisal to povest. Ostala je za silo zgrajena, le približno dodelana in je zopet samo presajanje že iznajdenega — v nove položaje, kar sem očital tudi prvemu delu P. P. Glavarja. Ta praksa je v naši knjigi le še bolj očitna in je privedla do manj pomembnega rezultata.

Nekatere strani povesti iskreno izpovedujejo toplo domovinsko ljubezen. Po moči tega čuvstva bi pričakoval od pisatelja o bodočnosti slovenskega življa na Koroškem krepkejšo in pogumnejšo besedo, kakor sta jalova tolažba in bodrilo: „Koroška trpi, dokler Bog hoče tako!“
Josip Vidmar.

Dr. Henrik Tuma: Pomen in razvoj alpinizma. I. naklada. Založba: »Turistični klub Skala«. Tiskala Ljudska tiskarna v Mariboru. 296 str.

„Svoja hišica — svoja voljica.“ Ta vdolbek me je svoječasno presenetil nad vhomom takratnega Tumovega doma v Gorici. Kadarkoli sem videl v kakšni goriški ulici prožno, ravno, mišičasto Tumovo postavo, me je vselej navdalo radostno, visoko in ponosno čuvstvo. Isto čuvstvo mi vzbuja njegova knjiga, napisana v znamenju najpristnejše „svoje voljice“.

Če bi v knjigi ne bilo nič drugega kakor pomen in razvoj alpinizma, bi jo lahko mirne duše prepustili alpinistom in bi je tukaj ne bilo treba omenjati. Ali to delo vsebuje mnogo več. Predvsem vsega ravnega, mišičastega, neupogljivega, v senci osmega križa še zmerom čilega in mladostnega, nedopovedljivo samo-svojega doktorja Tumo, ki zna dati vsaki svoji misli jasen, točen, oseben, barvit in sočen izraz, dasi toži, da mu manjka visoka poetična beseda (str. 218). Za nič na svetu ne bi maral, da bi Slovenci njegove knjige ne imeli, in hvaležen sem tistemu tujcu, ki me je v tujini opozoril nanjo. Bila mi je kakor oživljajoča kopel v pršečem, iskrečem se slapu vsega tega, kar lahko označimo za naše pravo in najboljše bistvo.

Čeprav je delo sestavljeno po navedkarskem načinu s premnogimi pestrimi, po piščevih osebnih vidikih odbranimi mesti iz najraznovrstnejših domačih in

tujih pisateljev, so vendar vsa ta mesta tako premišljeno sprejeta, kakor si je „hribolezec“ Tuma izbiral alpske stene in vrhove — za pomlajujočo borbo z njimi, za odlastek od puste vsakdanjosti, za Tumovo osebno ugodje. Nad pol stoletja osebnih izkušenj, razglabljanja in ustvarjanja je tu zajetega v osem poglavij, ki razpravljajo o razvoju alpinizma, o igri, delu, sportu in plesu, o čuvstvu prirode in umetnosti, o popotovanju in turizmu, o alpinizmu vobče in z individualnega stališča ter o alpinizmu in znanstvu. Pa v to ogrodje je zapreden še ves visoki, radostni Tumov življenjski nazor, njegovo oboževanje Alp in posebej našega gorskega sveta, njegovo zelo osebno versko mišljenje ali bolje čuvstvovanje, njegovo neprestano vriskanje nad tem, da je svet tako neizrazno lep, njegovo družabno naziranje, združeno s težnjo, da bi vsem ljudem in zlasti vsem Slovencem olajšal pot navzgor, do najvišje na zemlji dosegljive sreče. Ob njegovi knjigi se duh sprosti in začne res verjeti, da so si ljudje večine svojega gorja sami krivi in bi se res ne bilo tako težko spametovati. Zrelemu človeku nudi Tumovo delo plemenit slovstveni užitek, za mladino, kateri je posvečeno, pa je tudi velikega vzgojnega pomena.

Izmed posameznosti naj omenimo, da postavlja Tuma vse dosedanje podme o prvi evropski zgodovini na glavo, trdeč ponovno in še odločneje kakor v nekaterih drugih svojih spisih, da so bile prvotno vse Alpe slovenske. V davnino gleda skozi daljnogled imenoslovja in vabi naše učenjake, jezikoslovce in zgodovinarje za seboj. Če veda njegovo mnenje potrdi, bomo imeli še tužnejšo prošlost, kot smo jo poznali do zdaj, ker bi se tako izkazalo, da se znamo tujcem vedno le umikati, če so nas izrinili že iz vseh zapadnih in srednjih ter iz dobršnega dela vzhodnih Alp; glede bodočnosti pa se po tej podmeni lahko s precejšnjo verjetnostjo izračuna, do kedaj nas izrinejo tudi iz Julijskih Alp in z vsega našega ozemlja.

Kakor Ivan Cankar, se tudi Tuma često srdito zaganja v uradno vedo in vzgojo, v uradno cerkev in meščansko kulturo, v razne ustaljene naprave, iz katerih je zanj klilo samo razočaranje in gorje. Tako je sodbo o svojem predvojnem politikovanju na Goriškem zgostil v besede: „Zdelo se mi je včasih, da me umazanost političnih sporov, malenkostni egoizem, ki me je obdajal, ugonobi telesno in duševno: laž ljudstvu, varanje med seboj!“ (249). Dočim se je Cankar v takem ozračju rad vdajal črnogledju, se Tuma zateka v prirodo po zdravje in moč, v njej se po svoje izživlja in opaja s tisto svobodo, ki jo družba duši. Prav dragocenih je tistih dvanajst strani (241 do 253), na katerih je kratko očrtal svoje življenje ter nam v sebi razgrnil človeka, ki je bil le mimogrede in ker je bilo treba jesti, tudi učitelj, sodnik in končno odvetnik, v resnici in v svojem bistvu pa vedno le v prirodo hlepeči „hribolezec“, prežeč na vsako priliko, da bi se vsaj za nekaj dni otel družabni kletki v čarobni svet svojih gorá. Človeku se zdi, da bi Tuma, če bi bili alpski vrhovi in stene tako obljudeni kakor zdaj nižine, svoje izlete prav gotovo usmerjal z Alp v doline, tako rad se družbi izmika, pa ne iz ozkosrčne ljudomrznosti, temveč da svojo ljubezen do stvarstva in ljudi v božji naravi oplemeniti in poglobi ter se čistejši in močnejši vrne med ljudi. Zato se rad zavzema za ljudske in delavske množice in odklanja nasilneže in mogotce, ki ovirajo blaginjo širših slojev.

Samosvoj je Tuma tudi v jeziku. Kot izboren dialektik razpravlja v živahnem, naravnem, ne preobteženem slogu. Rad beleži pristno narodne izraze in

včasih si sam ustvari kašno obliko. Ljubi jezikovne korene in s slastjo zbira med ljudstvom krajevna imena, rije po njih in išče njihov prvotni pomen. Saj je tej snovi posvetil celo posebno knjigo „Imenoslovje Julijskih Alp“ (Ljubljana 1929. Izdalo in založilo Slovensko Planinsko Društvo, 100 str.), kjer je zbral jezikovne plodove nad 30letnega dela in kliče Slovence k zavesti lastnega bogastva. Za „Bergsteiger“ uvaja besedo „hribolezec“ (str. 21). Če bi pomislil, da je razmerje med „lesti“ in „laziti“ isto kakor med „nesti“ in „nositi“ in da pravimo „kulturonosec“, ne „kulturonese“, bi nam morda dovolil, da ga imamo bolj za „hribolazca“, ki večkrat po hribih lazi, nego za „hribolezca“, ki pri tem ali onem izletu kam leze in tudi prileze. Nepotrebno je postavljanje naslonic za deležnik v primerih, kakor: „Z razvojem morali *so se* poroditi spori“ (9); „Vse vezal je na zadnji cilj“ (87); „V literaturo zanesli *so*“ (106); „Vse slušalo je v pobožnosti (237); „Ljudje iznašli *so* mnogo prav čudnih kreposti“ (229); ali postavljanje za glagol: „Ta najde *ga* v mili vasici“ i. dr. *Uršo* Plut *se* še išče, le da *se jo je izpremenilo* v Eolovo harfo: „kakor *se Eolovo harfo* (= Eolova harfa) *drži* na veter“ (215) i. dr. *Gotovega* nemškovanja ni mogoče zatreti: „*Gotovi* (= Nekateri) športi (91); „*gotovi* inteligenti protestujejo“ (92); „V *gotovi* dobi, v *gotovi* okolici“ (105); „na *gotovo* obliko“ (111) i. dr. Kdor piše: „Materina beseda odpira mi pogled v dušo tistih, ki veke vekov bivajo v zatišjih gorskih velikanov“ (59), bi lahko toliko popazil na to materino besedo, da bi mu ne uhajale take-le nepravilnosti: „lepota, katero *pusti* (= kateri dá) vzcvesti rosa doživetja“ (215); „Kdor *se pušča* nositi od valov“ (215, = Kdor se daje nositi valovom, ali: Kdor se prepušča valovom, da ga nosijo); „Počitniški tedni *so zamolkli* (= zamolknili) v temi *otročjih* (= otroških) let“ (212); „*navdahnenje*“ (= navdahnjenje, 107); „*Pričetkom* (= V pričetku) prve dobe je bilo čustvo *več* (= bolj) ali manj podzavestno“ (105); „*delavec zaželi* (= zahrepeni) *po* prostem vzduhu“ (127); „*iskajoče* (= iščoče) oči“ (215); „Športnik v boju s prirodo *isto* jame (= jame to) tudi znanstveno spoznavati“ (229); „premeril sem žleb nad *menoj*“ (= seboj, 239). Izmed novih ali redkih in nekaterih prav dobrih besed naj navedemo: méček (žoga), raz (Rasse), odlastek (Musse), lovt (Absturz), odraz (reakcija), črljen (dunkelrotgelb), rod in rud (sirov), vremenast (wetterfühlig), medlosrčnež, jazstvo, lunjenec, samolezec, vsebljati, osebljati, zdrk, bedenka (narcisa), skrotje (Geschröffe), vésnica (Wagschale), pričén (pravkar storjen), podvižnik (Tatenmensch).

Knjigo krasi dvanajst lepih in dobrih slik iz naših Alp, ki jih je izvršila Delniška tiskarna v Ljubljani.

Andrej Budal.

PREGLEDI

KNJIGE IN ČASOPISI

Ivan Cankar v angleškem tisku. Cankarjev „Hlapec Jernej“, ki je s posredovanjem Janka Lavrina, profesorja nottinghamske univerze, nedavno izšel v angleščini v prevodu gospe Jira-

sove in o katerem je „Ljubljanski Zvon“ že poročal, je vzbudil v angleški javnosti dokaj živahen in ugoden odziv. Čitateljem „Ljubljanskega Zvona“ prinašamo nekaj najznačilnejših odlomkov številnih angleških kritik.